

Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur.

325. Meddelelse. Februar 1942.

B. Vejledninger.

Dyrkning af Hamp.

Hamp (*Canabis sativa*) er en enaarig Plante med et kraftigt Rodsystem, kraftige, stive, oprette og under danske Forhold 1—4 m høje Stængler med forneden modsatte, foroven spredte, haandsnitdelte, 5—9 fingrede, savtakkede Blade. Bladene er forsynede med Kirtelhaar, der afsondrer en ætherisk Olie af bedøvende Lugt. Der er 2 Slags Planter, Hanplanter, der kun bærer Hanblomster, der er samlet i Top, og Hunplanter, der som Regel kun bærer smaa, grønne Hunblomster tætsiddende i Bladhjørnerne paa den øverste Del af Stænglen. Frugten er en Nød af graabrun Farve. Hanplanterne er 3—4 Uger tidligere modne end Hunplanterne og er svagere. Stænglen er marvfyldt, og mellem Barken og Veddet findes Baststrengene eller *Taver*, hvoraf kan fremstilles grovere Tekstilvarer, Sejlgarn, Reb, Tovværk o. l. Frøet indeholder 30—35 pCt. Olie og 18—22 pCt. Raaprotein. Det benyttes til Udvinning af Olie og som Fuglefrø. Presseresten fra Olieudvindingen anvendes som Foderkager.

I Danmark dyrkedes i tidligere Tid ret almindeligt smaa Stykker med Hamp, men det samlede Areal har aldrig været ret stort. 1861 var det opgjort til 45 ha og 1876 til 32 ha. Senere har det unddraget sig særskilt statistisk Opgørelse.

Den nuværende Afspærring har medført, at der er blevet Interesse for Hampedyrkning. I 1940 blev der dyrket Hamp paa 35 ha og i 1941 paa 520 ha, og der er Udsigt til fortsat Udvidelse i 1942.

Paa Foranledning heraf gives i det følgende en kort Redegørelse for nogle Forhold vedrørende Dyrkningen af Hamp.

Klima og Jordbund.

De klimatiske Forhold her i Landet er vel ikke helt ideelle for Hampedyrkning. Hampen ynder noget varmere og mindre blæsende Klima, end vi har det. Dens Hjemsted er Asien, og i Europa dyrkes den særlig i Rusland og Middelhavslandene. I Italien giver den et stort Udbytte og kan blive 5—6 m høj. Under passende Forhold vokser Hampen dog ogsaa godt til her i Landet, men bliver sjældent over 2—3 m og hyppigt kun 1½—2 m høj. Sydeuropæisk Hamp har lang og nordeuropæisk Hamp ret kort Voksetid i Danmark. Hampen er tidligere angi-

vet at være ømfindtlig for Frost efter Fremspiringen, men Erfaringer i Tyskland gaar ud paa, at tyske Hampeformer ikke skades af indtil $\div 6^{\circ}$ C. i Maj—Juni. Hampen kræver dybmuldet, noget fugtig, men velafvandet og sund Jord med neutral eller alkalisk Reaktion. Den lykkes godt paa velkultiveret, udtørret Søbund, paa sund Mose og Marsk, og det er især paa saadanne Arealer, at Hampedyrkningen har sin Berettigelse. Lettere Mineraljorder og Jorder, som ikke holder nogenlunde paa Fugtigheden, er uegnede til Hamp.

Førfrugt — Gødskning — Jordbehandling.

I Almindelighed regnes Rodfrugter for Hampens bedste Førfrugt, men Førfrugten spiller næppe nogen større Rolle, naar Jorden ellers er velbehandlet. Den kan udmærket saas efter tidligt ompløjet Grønjord, hvis Grønsværen blot naar at blive godt omsat, og den kan dyrkes paa samme Areal flere Aar i Træk. Hampen er en god Førfrugt for alle Afgøder, ogsaa for Udlæg. I Tyskland, hvor man regner Hampen for en speciel Lavmosekultur, anvendes den meget som Mellemkultur ved Omlægning af varige Græsarealer. Man undlader da sædvanlig at pløje efter Hampen og nøjes med Harvning til Udlæget.

Til Gødskning stiller Hampen store Fordringer, omtrent som Roer. Staldgødning og Ajle kan anvendes. Ved Benyttelse af Kunstgødning maa der *ikke spares paa Kaligødningen*, der fremmer Taveudviklingen.

Hampen sætter Pris paa en grundig og dyb Jordbehandling saavel Efteraar som Foraar. Paa Mosejord maa man dog passe paa, at Jorden ikke bliver for løs om Foraaret. Før Saaningen maa Jorden eventuelt tromles for at sikre ensartet Spiring.

Udsæd — Saaning — Renholdelse.

Forsøg, udført ved Statens Forsøgsstationer og i Landbofor- eningerne i 1912—14 og 1937—41, med Frø fra forskellige Avls- steder viser, at der er stor Forskel paa Udbyttet af Hamp fra Sydeuropa og Rusland. Den sydeuropæiske Hamp gav det stør- ste Straa- og Taveudbytte, men modnede sjældent Frø og var ofte saa sent høsttjenlig, at den var vanskelig at faa bjerget. Russisk (og sibirisk) Hamp gav mindre Straa- og Taveudbytte, men en Del Frø. Hvis Hampedyrkningen skal faa nogen Udbre- delse i Danmark, maa man sikkert regne med at anvende en Hampeform, som kan give modent Frø. En saadan har man i *Dr. Schurigs* Stamme, der er af russisk Oprindelse, men til- passet nordtyske Forhold ved Dyrkning og Forædling igennem mange Aar, og det er foreløbig Frø af denne Stamme, der bør benyttes.

Skønt Hampen efter tyske Erfaringer godt taaler Nattefrost, vokser den dog langsomt i køligt Vejr, og den bør derfor almindeligvis ikke saas før i 1. Halvdel af Maj. Ved meget tidlig Saaning kan man paa uren Jord være udsat for, at Ukrudtet tager Overhaand.

Er Formaålet med Hampedyrkingen en meget fin Tave, anvendes en lille Rækkeafstand (15—20 cm) og forholdsvis stor Udsædsmængde. Lægges Vægten derimod paa Frøavl, benyttes stor Rækkeafstand (35—40 cm) og lille Udsædsmængde; herved faas en ringere Tavekvalitet. Ved kombineret Tave- og Frøavl, som formentlig vil blive det amindelige her i Landet, anvendes i Reglen en Rækkeafstand paa ikke under 20 cm, og en Rækkeafstand paa 20—25 cm maa sikkert anses for passende.

Af velspirende Frø saas 80—100 kg pr. ha, men da Hampefrø ofte har lav Spireevne, bør man altid søge Oplysning om denne. Frøet er meget efterstræbt af Fugle og maa dækkes godt. En Saadybde paa 3—5 cm anbefales, dybest paa løs Mosejord, hvor man har Erfaringer for, at for grund Saaning har medført daarlig Spiring. Anvendelse af Trykruller eller Tromling efter Saaning tilraades. Hvis det skønnes paakrævet, kan Hampen ved en Rækkeafstand paa 20—25 cm renses een à to Gange med Radrenser paasat tovingede Skær under den første Udvikling, hvorefter den i Reglen gror saa stærkt til, at den selv holder Ukrudtet nede og kvæler det.

Høsttid — Høstning — Vejring — Tærskning.

Vil man have det fulde Udbytte og den bedst mulige Tavekvalitet, maa Han- og Hunplanterne høstes hver for sig, naar de er høstmodne, men ved større Arealer er dette uoverkommeligt, og hele Afgroden høstes da samtidig paa et Mellemstadium, i Reglen naar Hanplanterne er gule og har mistet Bladene. Ved denne Høsttid opnaas kun et mindre Frøudbytte. I Tyskland har man i de senere Aar lagt Vægt paa at faa et større Frøudbytte og har derfor udsat Høstningen til ca. Halvdelen af Frøene i den samlede Frøstand er helt modne; herved bliver Hanplanterne overmodne og giver et mindre Taveudbytte, men det skulde økonomisk opvejes af det større Frøudbytte. Prisen paa henholdsvis Frø og Tave vil dog komme til at øve en væsentlig Indflydelse herpaa. Høsten falder normalt sidst i September eller først i Oktober.

Høstningen vil i de fleste Tilfælde kunne foretages med en almindelig Selvbinder. Men hvis Hampen er meget kraftig, maa der særlige Hampeselvbindere til, eller den maa høstes med Slaamaskine med hurtiggaaende Kniv, eventuelt paasat Høst-

apparat. Le og Segl kan ogsaa anvendes. Hampen bindes med Garn eller Hampestraa i velordnede, smaa Neg, ikke over 20 cm i Diameter. I de Tilfælde, hvor Hampen ikke høstes med Selvbinder, kan den lægges paa Skaar et Par Dage, inden den bindes; derved lettes Vejringen. Negene stilles straks til Vejring i pyramideformede Hobe, 10—12 Neg i hver Hob.

Vejringen tager 2—4 Uger efter Vejrforholdene. For at opnaa ensartet Vejring og hurtig Udtørring af Bladene anbefales det at vende Negene en Gang eller to, mens de staar i Hobene. Afgrøden maa være godt tør ved Hjemkørselen. Hampefrøet er meget spildsomt, hvorfor der maa udvises Forsigtighed ved Behandlingen baade ved Høst, Vejring og Hjemkørsel. Da Frøet tillige er meget efterstræbt af Fugle, bør Hampen ikke staa paa Marken længere end nødvendigt.

I Reglen vil Hampen ikke kunne tærskes straks efter Hjemkørselen, men maa sættes i Lade eller Hæs. Her vil den gennemgaa en Svedningsproces, og den vil da vanskeligt kunne tærskes før efter 6 Ugers Lagring. Under Lagringen kan efter tyske Erfaringer en Del af de umodne Frø eftermodne og Spireevnen forbedres.

Tærskningen kan ikke foretages med et almindeligt Tærskværk, men Hørrive eller Langhalmmaskine kan benyttes. Nogle Hampeskætterier har ladet fremstille Hampetærskemaskiner, som lejes ud til Dyrkerne, eller Hampen leveres utærsket til Fabrik. Under Tærskningen er det vigtigt, at der holdes god Orden paa Straaene, da renstraaede Neg alt andet lige giver mest Langtave. Det tærskede Straa leveres uden yderligere Behandling bundtet i Knipper til Fabrik.

Udbyttet af Hamp.

Om Udbyttet af Hamp her i Landet er det endnu vanskeligt at sige noget generelt, det vil bl. a. afhænge af de Voksevilkkaar, der bydes den. I de foran omtalte danske Forsøg blev der pr. ha høstet 40—110 hkg Straa svarende til 700—2000 kg Skættehamp og Blaar og 600—0 kg Frø. De førstnævnte Tal gælder russisk og de sidstnævnte sydeuropæisk Hamp. Et foreløbigt Skøn tyder paa, at Udbyttet af *Dr. Schurigs* Stamme vil ligge mellem de anførte Ydergrænser.

Abonnement paa korte Meddelelser fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur kan tegnes paa ethvert Postkontor og hos Postbudet under Navn af: »Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur».

Abonnementsprisen er 1 Kr. 50 Øre om Aaret, Postpenge iberegnet.

Meddelelse om Adresseændring maa indgives til Postvæsenet.